

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М. (Суми), канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І. (Суми), канд. іст. наук;
Король С. М. (Суми), канд. політ. наук;
Куліш А. М. (Суми), д-р юрид. наук;
Лобко Н. В. (Суми), канд. іст. наук;
Нестеренко В. А. (Суми), канд. іст. наук;
Піскун В. М. (Київ), д-р іст. наук;
Рамач Я. (Нові Сад, Сербія), д-р іст. наук;
Семенов В. М. (Суми), канд. наук з держ. упр.;
Теліженко Л. В. (Суми), д-р філософ. наук.

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
юридичного факультету Сумського державного університету
(протокол № 8 від 02.04.2015 р.)

Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи : зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. : у 2 част. (Суми, 17 квітня 2015 р.) / ред. колегія : В. М. Власенко, С. І. Дегтярьов, С. М. Король та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2015. – Ч. 2. – 69 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 758 від 12 грудня 2014 р.), присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

ДОЛЯ РОДИНИ*

Трагічною сторінкою в історію нашої країни увійшла Друга світова війна. Людські втрати Радянського Союзу становили 26,6 мільйонів. Війна залишила криваві рани у душах нашого народу, що не загояться ніколи.

Євгенії було лише 13 років, коли вона дізналася, що ворог напав на її Батьківщину. На той час дівчинка проживала у м. Сталінграді, де закінчила 7 класів школи. Родина Малєєвої Євгенії Іванівни була великою: мама Малєєва Лукерія Федорівна 1888 р.н., батько Малєєв Іван Микитович 1887 р.н. та три старших брати – Малєєв Василь Іванович 1908 р.н., Малєєв Олексій Іванович 1914 р.н., Малєєв Герасим Іванович 1911 р.н. До війни сім'я проживала у великому будинку: 6 просторих кімнат, підвальне приміщення, біля будинку – присадибна ділянка. На той час вулиця носила назву – Ладозська, зараз – маршала Рокосовського, біля Мамаєвого кургану. Іван Микитович, батько Євгенії, працював на залізниці, а мама, Лукерія Федорівна, дбала про домашнє господарство.

Війна застала сім'ю вдома. 22 червня о 12:00 Євгенія Іванівна почула по радіо страшну звістку про початок війни. Батьки Лукерії Федорівни жили неподалік у селі Комишино. Вони просили батьків забрати маленьку Женю до себе. Мама погодилася, але згодом дівчинці довелося повернутися додому у Сталінград.

Тяжка доля спіткала братів Євгенії Іванівни. Зі сльозами на очах вона згадує, як її мама проводжала на фронт трьох синів. Молодший, Олексій, був танкістом. Закінчив танкове училище у місті Сталінграді. Дізнавшись про те, що Олексій буде їхати на фронт третім у колоні танком, з Краснозаводського тракторного заводу, Лукерія Федорівна поспішила туди, щоб побачити рідного синопка. Один військовий, який керував відправкою на фронт, дізнавшись у матері, що вона чекає на сина, зупинив третій танк та дозволив Олексію провезти маму з собою на згадку. Потім завили сирени, залунала команда

---

*Робота здійснена в рамках виконання фундаментального дослідження №0115U000677 «Історичний розвиток порубіжжя Північно-Східної України як засіб конструювання загальнонаціональної моделі історичної пам'яті».

«по танках» – це була їх остання зустріч. По двом синам мати отримала «похоронки». Лише Герасим залишився живий. Він був кадровим офіцером, пройшов усю війну.

Війна залишила у пам'яті Євгенії епізод, який досі вона згадує зі сльозами на очах. Вони з мамою проводжали Василя на фронт. Звісивши ноги, хлопець сидів на дерев'яній підлозі вагону і засмучено дивився на свою родину. І коли потяг рушив, він швидко піднявся на ноги і сумно помахав рукою. Більше з Василем вони не бачилися.

Чоловік Євгенії Іванівни, Скубченко Петро Миколайович 1924 р.н., народився на хуторі Новий Єланчик. У 1942 р., коли Петрові виповнилося 18 років, він та п'ятеро його друзів вирішили йти захищати Батьківщину. Страшним випробуванням для солдат стала переправа через річку. У холодній воді загинуло багато хлопців, але Петро вижив.

Євгенія Іванівна згадує епізод із життя, розказаний їй чоловіком. Ця подія трапилася під час звільнення Макіївки, Донецької області. Петрові випало йти за обідом для всього підрозділу. Взнявши посуд, він рушив, однак його зупинила тітка Христя, вона зняла свого хрестика та почепила на шию Петрові зі словами: «*Хай Господь береже тебе, синку!*» Повернувшись із їжею, Петро закликав від жаху: на тому місці, де сиділи хлопці, землю вивернуло снарядом. Всі його товариші загинули.

Доля не раз рятувала життя Петру Миколайовичу. Одного разу він зняв чоботи з румунського солдата, якого було вбито. У цих чобіт була товста підошва. Коли він підірвався на міні, у нього відірвало півп'яти, можливо, якби не міцна підошва чобота, Петро міг залишитися без ноги. Після отриманого поранення у 1943 р. Петро Миколайович був комісований, довго лікувався у госпіталі, а пізніше, у Сталінграді був старшиною, потім – прапорщиком, навчав молодих солдат.

Із задоволенням жінка згадує першу зустріч із майбутнім чоловіком. Подружки запросили її на зустріч з парубками. Весь час, поки вони веселилися, Євгенія тихенько спостерігала за ними, а коли настав час йти додому, хтось підбіг до неї та взяв під руку. Дівчина злякалася, адже ніхто з парубків до тих пір не торкався її руки. Засоромившись, вона дозволила Петрові провести її додому. У щасливому шлюбі вони прожили 60 років.

У серпні 1942 р. танки фашистів прорвали нашу оборону і опинилися всього в 3 кілометрах від тракторного заводу. А вже в другій половині дня гітлерівські літаки почали бомбардування

міста. Сталінград став фронтовим містом. Бомбардування продовжувалися 24, 25 та 26 серпня, а з 28 серпня по 14 вересня на Сталінград було скинуто 50 тисяч бомб вагою від 50 до 1000 кілограмів. Жодне місто світу не обстрілювали так, як Сталінград. Величезне місто на Волзі було вщент зруйновано. У центральній частині не залишилося жодної цілої будівлі. Було розбито 309 підприємств, зруйновано 660 споруд, 15 маргєнівських печей, а на Сталінградський тракторний завод було скинуто 8 тисяч авіабомб. Основним завданням для місцевих стало очищення міста від завалів.

У період окупації міста Євгенію з родиною виселили, а будинок було віддано під німецьку комендатуру. Женя тоді ще вчилася в школі, і їх, школярів, змушували копати протитанкові рови (за це їм давали оселедці).

Прихід визволителів мешканці Сталінграду зустріли з радістю. Гарні були люди, дуже добрі, давали їжу, допомагали в усьому, – згадує Євгенія. Після звільнення міста дівчина працювала на швейній фабриці, де шили одяг для військових, за це отримували їжу. А після роботи розбирали завали. Євгенія разом з подругою Марією Ломовою вичищали цеглу від глини, намагаючись виконати план. Страшною згадкою залишилися у її пам'яті обстріли міста, коли палало все небо: *«Світло було так, хоч газету читай»*.

На той час у Сталінграді не вистачало їжі та води. Дівчата були змушені ходити до джерела на Мамаїв курган. Бувало, згадує Євгенія Іванівна, вистоїш чергу, а, спускаючись назад, підсковзнєшся та розіллєш дорогоцінну воду. От і повертаєшся назад. Прати доводилося у ставках або у брудній воді з калюж.

У 2006 р. Малєєва Євгенія Іванівна разом з чоловіком Скубєнком Петром Миколойовичем переїхали в Україну. Оселилося подружжя у місті Суми. Однак у 2007 р. Петро пішов з життя. Зараз жінку доглядає її донька, Раїса Петрівна.